שום היתומים פרק שישי ערכין כב.

מסורת הש"ס

א) מנחות ז., ב) כ"ק נט., ג) [עיין תוספות כתובות פז. ד"ה מנכסין], ד) [כתובות נד. ניטין לה.], ה) ניטין מד. וש"נ, ו) [בסז], ז) [כ"מ ט.], ח) [כתובות מו. כ"ב קפד.], ט) [כ"ב קפד: פ"ש בפר' הרבב"ים דברים הלמתא וכו'], י) נ"ק, כ) נ"ק.

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ל והיא דר' יוחנן משום מינא: (ב) רש"י ד"ה גרושה לא אין:

רבינו גרשום

קולפי שאבי. מכות שוטות קבלתי מאבימי רבי קודם שהבנתי שמועה זו: [והבי אמר לי בא להכריז רצופין בכל יום ויום אינו צריך להכריז אלא שלשים אבל אם אינו מכריז אלא בשני ובחמישי צריך להכריז כבי ובה' של ב' יום: ואע"ג דכי חשיב להו. לא הוי כשתחליל למנות מיום שני ס' יום הם תי שבועות ד' ימים וח' שבועות ס"ז ימי הכרזה ואחון ד' ימים מתחילין ביום שני ומסיימין בחמישי הייני המניסר: כיון דמשכא מלתא. דהני המניסר עד ס' יום שמני אינשי: אין נזקקין לנכסי יתומין כשהן קטנים אבל כי גדלי ודאי נזקקין למוכרן לפרוע: אא"כ רבית אוכלת בהן. שזקף אביהן מלוה ברבית ומפסידים היתומים בכל יום: [אי לתובעת אשה משום מזוני. לפרוע כתובת אשת אביהן שכל זמן שלא נבתה כתובה ניזונת מן היתומים ומפסידי מזונות]: דהא תקנו להן. ליתמי מעשי ידי אשת אביהן להן האיל וניזונת משלהן ואין להן הספד במזונות: ור' יוחנן אמר. משום הכי נזקקין לכתובה משום דדמנין דלא ספקה מלאכת. כנגד מזונותיה ונמסדרין היתומין: [אליעזר. כדי לפרוע לב"ח פרסי מי צאית פרסי להמתין עד שנכריז שלשים: ואי דקא אכיל ריבתא. מן היתומין כלומר דכשהוא הכי נזקקין מי שבקינן ליה לב"ח ישראל למשקל רבית: מרקים לה בכתובת אשה. ולהכי נזקקין דקא מספדי מזוני: אלא לרב אסי. אמאי נזקקין למכור הא אין רבית איכא בהן: ולרבי יוחנן מי ניחא. אמאי מכרזיין יתנו כתובתה לאלתר והמחלק ממזונות השתא שבקינן לה למיכל מזוני דדאי קא מספדי עד שיגמרו ימי הכרזה ונקטינן הכרזה דלא ידענן אי מרווחינא ליתמי דבעינן לאיתוי [אי לא] ספק הוא אם יוסיפו על השומא [כלום] אי לא: [אמר לך ר' יוחנן הא לא קשיא מאי דאמרת שבקינן לה למיכל מזוני דקא מספדא דבתובעת בתובתה בב"ד עסקינן דאין להן מזונות: אי הכי. דבתובעת כתובתה בב"ד עסקינן איזדקיק נמי לא איזדקיק לה לא למכור ולא להכריז דואיל וכבר איבדה מזונותיה: כיון דאיזקקינן לה מעיקרא. כשתובעת כתובתה מזדקקין לה לבסוף ומגבינן לה כתובתה ובעי הכרזה: מכל מקום לרב אסי קשיא.

דאמר אין נזקקין אלא לרבית ואין כאן רבית: לעולם בב"ח פרסי. דשקיל רבית הרקשא לך פרסי מי מסתין על הכרזה שקבל עליו לדון להמתין על ההכרזה אבל נוטל רבית: פרסי מי צאית לפרשקל בדיבורית. ואי כרב אסי דאמר משום רבית רקא אכיל ישראל ריבתא מי שבקינן ליה: בשלמא לר' יוחנן ניחא. דכתובת אשה בדיבורית היא ומשום רקא מספדא מזונות: אפילו מינה דרירה דבעל לא שקלה אלא דיבורית ומאי קמ"ל דיתמי: הא לא קשיא. ר' יוחנן כר' מאיר סבירא ליה דמינה דבעל בבינונית: שקבל עליו בדיני ישראל למשקל מיתמי בדיבורית אבל נוטל רבית לפרוע נזקקין] על מנת ליתן לאשה כתובתה ולכבל חוב חוובי בין מנכסי הקדש ובנכסן שהקרקע נכסיו ומת והיתה עליו כתובת אשה זו ובע"ח זה [והיתומין צריכין לפרוע הנכסים מן ההקדש ע"מ ליתן לאשה כתובתה כו': בין לסר ובין לסר כדשנין. לשטר שיש בו רבית דתוריינהו מרדו דנזקקין לב"ח משום רבית] כשחייב מודה [קודם מיתתו שעדיין יש עליו כתובת אשה זו אי חוב זה] רצוה לתת: כולהו נמי. אותה ששיגיענו למעלה בב"ח פרסי לעולם בב"ח ישראל ואמאי נזקקין: כשחייב מודה. רצוה לתת: לגרושה. שגירשה בעולה ומת: [מנכסי יתמי. אע"ג דגרושה לית לה מזוני: והיא דר' יוחנן אי לכתובת אשה אגן] הלכך הוצרך למיסר דשעמא משום פריעת בע"ח מצוה. הרא"ש ז"ל בתוספותיו: [אי] אנכי כתובה דגרושה אות ח' נמחק: יב) אמר ליה [תיבת הא נמחק] אגן והיא דר' יוחנן משום חינא משום פרס"י שמצאו האנשים חן בעיני בעליהן הלכך כגבינן לגרושה משום חינא דכל הנשים: ליזלו בחר שבקייהו. כלומר שהיה מקלקל שלא יאריכו ימים אלא ילכו אחר אביהן שהניחן למיתה דואיל ואוכלין שאינו שלהן: [מזיזדקקנא. כדי לפתגן מאימורא: מעיקרא מ"ט לא. הוה מזדקק משום דרב פפא אמר פריעת כר': איכוד צרדי איתפסיה הלוה למלוה קודם מיתתו שיתפרע חובו מהן]: איכא בינייהו בשחייב מודה. בשעת מיתתו שעדיין חייב לו מאן דאמר משום מצוה לא פרעי דיתמי לאו בני מעבד מצוה נינהו ומאן דאמר משום צרדי כיון דמודה ליכא למיסר צרדי אתפסיה: [אי נמי. שחפסו לדין] ושמתה ב"ד ללוה [שיפרעם לבלהן] ומת בשמתה דהכא דואי ליכא למיסר צרדי אתפסיה וחייבים היתומים לפרוע ולכאן דאמר משום מצוה לא פרעי: שלחו מתם רשמתיה ומת בשמתיה. מזדקקין דהתם ודאי ליכא למיתב דצרדי אתפסיה אבל בעלמא אפילו כשחייב מודה לא מזדקקינן דאיכא למיסר מודה דחייב ליה אבל איכא למיתב דצרדי [משכון] אתפסיה: [והלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע דאמר חיישינן לצרדי:

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פי"ב מהלכות מלוה ולוה הלכה ח טוש"ע ח"מ סימן קנו סעיף ג וכרב אלפס בתוספות פ' י"ח ד' קכג.):
ה ב מיי' פי"ב מהלכות מלוה הלכה ג טוש"ע ח"מ סימן קי סעיף ג וכרב אלפס שם):
ו ג מיי' פי"ח מהלכות אישות הלי' ה טוש"ע אה"ע סי' נג סעיף ג:
ז ד מיי' פי"ט מהלכות מלוה הלכה ג טוש"ע ח"מ סימן קח סעיף יח ושימן מיט סעיף ג:
ח ה ו מיי' פי"ח מהל' מלוה הלכה ו טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף ג:

מוסף רש"י

קולפי שאבי. מכות שוטות, בלעי. בלבמי מלתא, כלומר סבור מגלה אותו (מנחות ז.). קולפי, מקלות (מוסה יג, וגורס גולפי). **בא להכריז** אחשות הלי' ה טוש"ע אה"ע סי' נג סעיף ג: ז ד מיי' פי"ט מהלכות מלוה הלכה ג טוש"ע ח"מ סימן קח סעיף יח ושימן מיט סעיף ג:
ח ה ו מיי' פי"ח מהל' מלוה הלכה ו טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף ג:

שיטה מקובצת

ג) יתיב רב חייא אות י' נמחק: ד) חסדא קולפי שאבי בלעי מיניה דאבימי עלה: ו) אמר. עי' ספר התרומות שער י"ד חי"א: ז) ריבית ויקחני: ח) אסי. עי' תוס' ניטין (דף כב ע"ב): ו) בב"ד וכדרב יהודה: א) איזדקיק נמי לא מזדקקינן לה כיון דאיזדקקינן לה מעיקרא מזדקקין לה לבסוף: ב) לעולם בב"ח עוכר כוכבים. תימה והא אמרינן בפרק הנזקין יתומים שאמרו גדולים ואע"ל קנינם בין לזיבורית בין לשבועה ודאי כוכבים ולר"ת שפירש שאם היה לו עסק עם הנוכר כוכבים מותר להשביעו ניחא אבל לרשבים שפירש דאסור מאי איכא למימר דר"ל דמירי בבר תושב שאינו נשבע בשם עבודת כוכבי' ומיהו אינו קשה דבבריית' דאביי' אינו קשה לקשיא לא קתני יתומים שאמרו גדולים ואע"ל קנינם לענין שבועה אלא לענין דיבורית דוקא והלמודא הוא דפסק אף לענין שבועה ורב אסי דהכא לא הוה פסק אף לענין שבועה. הרא"ש ז"ל בתוספותיו: ג) אין נפרעין מנכסי יתומים וכו'. נליון תימה לישני דבגדולים איירי דאמרי' בפ' הנזקין יתומים שאמרו גדולים ואין ע"ל קנינם בין לזיבורית בין לשבועה ר"ל דבביא היא ולא איפשטא לה מכח משעיות ובריתות ואי מקמינן הכא בגדולים נפשט הבעיא מהכא. כו' בין לסר ובין לסר כדשנין. לשטר שיש בו רבית דתוריינהו מרדו דנזקקין לב"ח משום רבית] כשחייב מודה [קודם מיתתו שעדיין יש עליו כתובת אשה זו אי חוב זה] רצוה לתת: כולהו נמי. אותה ששיגיענו למעלה בב"ח פרסי לעולם בב"ח ישראל ואמאי נזקקין: כשחייב מודה. רצוה לתת: לגרושה. שגירשה בעולה ומת: [מנכסי יתמי. אע"ג דגרושה לית לה מזוני: והיא דר' יוחנן אי לכתובת אשה אגן] משום חינא מתגנן לה כדי שידעו הנשים שיש להן כתובה מן היתומים אפילו כשיתגרשו נזקקין להן להגבותן כתובתן אע"ג דאין להן מזונות דיתרמו לבעליהן ולא יצערו אותן ומתוך כך ימצאו חן בעיני בעליהן הלכך כגבינן לגרושה משום חינא דכל הנשים: ליזלו בחר שבקייהו. כלומר שהיה מקלקל שלא יאריכו ימים אלא ילכו אחר אביהן שהניחן למיתה דואיל ואוכלין שאינו שלהן: [מזיזדקקנא. כדי לפתגן מאימורא: מעיקרא מ"ט לא. הוה מזדקק משום דרב פפא אמר פריעת כר': איכוד צרדי איתפסיה הלוה למלוה קודם מיתתו שיתפרע חובו מהן]: איכא בינייהו בשחייב מודה. בשעת מיתתו שעדיין חייב לו מאן דאמר משום מצוה לא פרעי דיתמי לאו בני מעבד מצוה נינהו ומאן דאמר משום צרדי כיון דמודה ליכא למיסר צרדי אתפסיה: [אי נמי. שחפסו לדין] ושמתה ב"ד ללוה [שיפרעם לבלהן] ומת בשמתה דהכא דואי ליכא למיסר צרדי אתפסיה וחייבים היתומים לפרוע ולכאן דאמר משום מצוה לא פרעי: שלחו מתם רשמתיה ומת בשמתיה. מזדקקין דהתם ודאי ליכא למיתב דצרדי אתפסיה אבל בעלמא אפילו כשחייב מודה לא מזדקקינן דאיכא למיסר מודה דחייב ליה אבל איכא למיתב דצרדי [משכון] אתפסיה: [והלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע דאמר חיישינן לצרדי:

תנן שום היתומים כו' **במאי עסקינן אלימא בבעל חוב עובד כוכבים** מי ציית. ואם תאמר למה ליה לאוקומי לרב אסי ממתניתין ממילתיה דרב אסי גופיה הוה מצי למיפרך דאמר דאין נזקקין לנכסי יתומים אלא אם כן רבית אוכלת בהם כמאי עסקינן האי דאין נזקקין אילימא בבעל חוב עובד כוכבים מי ציית להמתין עד שיגדלו ואי בבעל חוב ישראל מי שבקינן ליה דקאכיל רבית וי"ל דממילתא דרב אסי לא מצי למיפרך דאפשר לאוקומה בלא מבע להו ולעולם בב"ח עובד כוכבים אייר ומש"ה אין נזקקין לנכסים לפרוע החוב אלא אם כן רבית אוכלת בהן יח(ז)(ומן) נזקקין אפי' לא מבע להו עובד כוכבים מוכו לפי שלא ירבה עליהן הרבית אבל ממתניתין פריך שפיר דודאי מדלמתני בית דין לשום בדמבע להו מיירי לפיכך פריך אי בבעל חוב עובד כוכבים מי ציית עד אחר השלמת הכרזה שלא להרבות הרבית ואי לא ציית אם כן שמא יפסידו בהאריכת הזמן יותר ממה שירויחו דוודאי אי לא ידענן אי מרווחינן אי לא מרווחינן לא בעי הכרזה כדקאמר הש"ס בסמוך על מילתא דר' יוחנן: **אמר** רב נחמן **בריש לא** הוה מזדקקינן **ליתמי** בו' **מבאן ואילך** מזדקקינן בו'. והלכה כרב נחמן בדיני דמזדקקין לנכסי יתומים והכי נמי אמרת בהכותב (כתובות דף פד.) גבי הא דתנן מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשים והיה לו מלוה או פקדון ביד אחרים יעמן לנוטל שבהם ואמר ר' יוחנן עלה (שם) לכתובת אשה משום מינא אלמא מזקקין

רבא

תנו רבנן שום היתומים שלשים יום ושום ההקדש ששים יום דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר שום היתומים ששים יום ושום ההקדש תשעים יום וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה ששים יום אמר רב חסדא אמר אבימי הלכה שום היתומים ששים יום יתיב [ד] רבי חייא בר אבין וקאמר להא שמעתא אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרבי חייא בר אבין ששים קאמרת או שלשים קאמרת אמר ליה דיתומים כרבי מאיר או דהקדש אמר ליה דיתומים כרבי מאיר והא רבי כרבי יהודה אמר ליה כרבי מאיר והא רבי מאיר שלשים קאמר אמר ליה הכי אמר רב חסדא [ה] מאבימי [ו]קולפי טאבי בלעי עלה דהא שמעתא [א]בא להכריז רצופים שלשים בשני ובחמישי ששים ואע"ג דכי חשיב להו מר ליומי הכרזה לא הוו אלא תמניסר יומי כיון דמשכא מילתא שמעי אינשי [ז] [ח]אמר רב יהודה אמר רב אסי [ט]אין נזקקין לנכסי יתומים אלא אם כן היתה רבית אוכלת בהן ורבי יוחנן אומר או לשטר שיש בו רבית או לכתובת אשה משום מזוני ורב אסי מ"ט לא אמר לכתובת אשה דהא תקינו ליה רבנן מעשה ידיה ואידך זימנין דלא ספקה תנן שום היתומים שלשים יום ושום ההקדש ששים יום ומכריזין בבקר ובערב במאי עסקינן אילימא בבעל חוב עובד כוכבים מי ציית אלא פשיטא בבעל חוב ישראל אי דקאכיל ריביתא מי שבקינן ליה ואלא דלא קאכיל [ז] ריביתא וקתני נזקקין בשלמא לרבי יוחנן מוקי לה בכתובת אשה אלא לרב אסי קשיא אמר לך רב אסי ולרבי יוחנן מי ניחא אם איריא מיתמי אפילו מינה דידיה נמי בזיבורית הא לא קשיא [יא]ר"מ היא דאמר כתובת אשה בבינונית ומיתמי בזיבורית מ"מ לרב אסי קשיא לעולם בבעל חוב עובד כוכבים שקיבל עליו לדון בדיני ישראל א"ה רבית נמי לא נישקול שקיבל לזו ולא קיבל עליו לזו ת"ש ע"מ ליתן לאשה כתובתה ולבעל חוב חובו בשלמא בעל חוב בין מר ובין מר כדשנין אלא כתובתה בשלמא לר' יוחנן ניחא אלא לרב אסי קשיא הכא במאי עסקינן כשחייב מודה השתא דאתית להכי [יב] כולהו נמי כשחייב מודה מרימר [יג] אגבי כתובתה לגרושה מנכסי דיתמי א"ל רבינא לאמימר והאמר רב יהודה אמר רב אסי אין נזקקין לנכסי יתומין אלא א"כ היתה רבית אוכלת בהן רבי יוחנן אומר או לשטר שיש בו רבית או לכתובת אשה משום מזוני ואפי' רבי יוחנן לא קאמר אלא באלמנה דקמפסדא מזוני אבל גרושה לא אמר ליה [יד] הא אגן דרבי יוחנן משום חינא מתגנן לה אמר רב נחמן מרישא לא הוה מיזדקיקנא לנכסי יתמי כיון דשמעינא להא [טו] דרב הונא חברין משמיה דרב[יז] יתמי דאכלי דלא דידהו ליזלו בתר שיבקייהו מכאן ואילך מיזדקקנא מעיקרא מאי טעמא לא [יח]אמר רב פפא פריעת בעל חוב מצוה ויתמי לא בני מעבד מצוה נינהו רב הונא בריה דרב יהושע אמר אימר צרדי אתפסיה מאי בינייהו איכא בינייהו [יט]בשחייב מודה אי נמי שמתוה [כ]ומת בשמתיה [יד] [כא]שלחו מתם דשמתוה ומית בשמתיה והלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע

תנן

נר מצוה

ד א מיי' פי"ב מהלכות מלוה ולוה הלכה ח טוש"ע ח"מ סימן קנו סעיף ג וכרב אלפס בתוספות פ' י"ח ד' קכג.):
ה ב מיי' פי"ב מהלכות מלוה הלכה ג טוש"ע ח"מ סימן קי סעיף ג וכרב אלפס שם):
ו ג מיי' פי"ח מהלכות אישות הלי' ה טוש"ע אה"ע סי' נג סעיף ג:
ז ד מיי' פי"ט מהלכות מלוה הלכה ג טוש"ע ח"מ סימן קח סעיף יח ושימן מיט סעיף ג:
ח ה ו מיי' פי"ח מהל' מלוה הלכה ו טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף ג:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com